

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่าง H_2O_2 Hemolysis Test และ Vitamin E/ total lipids ในผู้ป่วยเด็กโรคตับเรื้อรังที่อายุน้อยกว่า 1 ปี ($r = -.7107$, $p = 0.009$) แสดงว่า H_2O_2 Hemolysis Test สามารถใช้ประเมินภาวะของวิตามิน E ได้เช่นเดียวกับ Vitamin E/total lipids ในผู้ป่วยกลุ่มอายุน้อยกว่า 1 ปีและไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินภาวะของวิตามิน E ทั้ง 2 แบบนี้ในเด็กที่อายุ 1 ปีขึ้นไป ($r = -.2109$, $p = 0.372$) ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาถึงการตรวจที่เหมาะสมต่อไป

ความชุกของการขาดวิตามิน E ในผู้ป่วยเด็กโรคตับเรื้อรังในโรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์เท่ากับ 84.4% โดยใช้เกณฑ์การวินิจฉัยเมื่อ Vitamin E/total lipids < 0.6 mg/gm ความชุกของการขาดวิตามิน E ในกลุ่มที่ได้รับการรักษาด้วยวิตามิน E ชนิดรับประทาน และกลุ่มที่ไม่ได้รับวิตามิน E นั้นพบว่าไม่แตกต่างกัน ($p = 0.065$) แต่ถ้าแบ่งกลุ่มความรุนแรงของโรคตามระดับ bilirubin พบว่าในผู้ป่วยที่มีระดับ bilirubin ≥ 10 mg/dl จะพบการขาดวิตามิน E 100% ทั้งในกลุ่มที่ได้รับและไม่ได้รับวิตามิน E ทางรับประทาน และในผู้ป่วยที่มีระดับ bilirubin < 10 mg/dl จะพบการขาดวิตามิน E น้อยกว่า แต่ความชุกของการขาดวิตามิน E ไม่แตกต่างกันในกลุ่มที่ได้รับและไม่ได้รับวิตามิน E ทางรับประทานเช่นเดียวกัน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษานี้พบว่า H_2O_2 Hemolysis Test และ Vitamin E/ total lipids มีความสัมพันธ์กันน้อย ($r = -.3220$) สาเหตุอาจเป็นไปได้จากวิตามิน E เป็นวิตามินที่มีการกระจายตัวอยู่ในซีรัม และในเซลล์ต่างๆ เช่น เซลล์เม็ดเลือดแดง, เซลล์ไขมัน, เซลล์กล้ามเนื้อ, เซลล์ตับ เป็นต้น^(6,21) การตรวจ H_2O_2 Hemolysis เป็นการตรวจหน้าที่ของวิตามิน E ที่รักษาความคงทนของผนังเซลล์เม็ดเลือดแดงต่อปฏิกิริยา oxidation ในขณะที่ Vitamin E/total lipids เป็นการวัดระดับของวิตามิน E ในซีรัม โดยที่การกระจายตัวของวิตามิน E ออกจากเซลล์ โดยเฉพาะเซลล์ไขมันเพื่อรักษาสมดุลให้ปกตินั้นเป็นไปได้ช้า ทำให้ระดับของวิตามิน E ในเซลล์เม็ดเลือดแดงและในซีรัมไม่สัมพันธ์กัน^(6,20,34) แต่จากการศึกษาของ Gutcher และคณะ พบว่า

H₂O₂ Hemolysis Test และ Vitamin E/total lipids มีความสัมพันธ์กันในกลุ่มทารกคลอดก่อนกำหนดที่มีน้ำหนักตัวน้อยนั้น ($r = 0.59$)⁽²⁸⁾ อาจเป็นไปได้เพราะเป็นการศึกษาในกลุ่มทารกซึ่งเป็นกลุ่มประชากรกลุ่มเล็กที่มีลักษณะคล้ายกันมากกว่า ทำให้มีความสัมพันธ์กันสูงกว่าการศึกษาในประชากรกลุ่มใหญ่และช่วงอายุกว้างกว่า

สาเหตุที่ 2 ที่อาจทำให้การประเมินภาวะของวิตามิน E ทั้ง 2 แบบนี้มีความสัมพันธ์กันน้อยก็คือในผู้ป่วยแต่ละรายมี pro-and antioxidant status ต่างกัน เช่น ระดับของ Polyunsaturated fatty acid, iron, selenium และ vitamin A ต่างกันทำให้ผนังเซลล์มีความคงทนต่อ oxidant stress ไม่เท่ากัน⁽²⁰⁾ เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าการตรวจความคงทนของเซลล์ต่อ oxidant stress นั้นอาจมีความสำคัญในทางคลินิกมากกว่าการตรวจระดับของวิตามิน E ในซีรัมซึ่งใช้ประเมินวิตามิน E ในซีรัมอย่างเดียวแต่ไม่ได้ประเมินที่ระดับเซลล์

สาเหตุที่ 3 ที่ทำให้การตรวจทั้ง 2 ชนิดมีความสัมพันธ์กันน้อยก็คือ ผลการตรวจ H₂O₂ Hemolysis Test ได้ผลเป็นค่าเปอร์เซ็นต์การแตกของเม็ดเลือดแดง แยกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ < 30% และ > 70% มีลักษณะคล้าย all or none คือ เม็ดเลือดแดงแตกน้อยและมากต่างกันชัดเจน ทำให้การหาสัมพันธ์นั้นมีค่า coefficient of correlation น้อย เพราะไม่มีข้อมูลในช่วงกลาง ซึ่งสาเหตุอาจเกิดจากเป็นลักษณะเฉพาะของเม็ดเลือดแดงที่เมื่อมีการขาดวิตามิน E ในระดับหนึ่ง จะทำให้ความคงทนของผนังเซลล์เสียไป จึงมีเม็ดเลือดแดงแตกมากเท่ากับรายที่มีการขาดวิตามิน E มากกว่า

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มผู้ป่วยเด็กโรคตับเรื้อรังที่อายุน้อยกว่า 1 ปี พบว่าการตรวจ H₂O₂ Hemolysis Test มีความสัมพันธ์กับ vitamin E/total lipids มาก ($r = -.7107$) ต่างจากการศึกษาในเด็กที่อายุ 1 ปีขึ้นไปที่ไม่มีความสัมพันธ์เลย ($r = -.2109$) เป็นเพราะระดับของวิตามิน E ในเด็กเล็กต่ำ⁽²³⁾ และการกระจายตัวของวิตามินในซีรัมและในเซลล์เท่าๆ กัน ทำให้การตรวจวิตามิน E ในซีรัมและการตรวจหน้าที่ของวิตามิน E โดยดูความคงทนของเซลล์ มีความสัมพันธ์กัน ส่วนในเด็กที่อายุมากขึ้นจะมีระดับวิตามิน E ในซีรัมเพิ่มสูงขึ้นและมีการกระจายของวิตามิน E เข้าเนื้อเยื่อและเข้าเซลล์ เช่น เม็ดเลือดแดง , เกร็ดเลือด แต่การกระจายเข้าเซลล์ทำได้ช้ากว่า จึงอาจทำให้ H₂O₂ Hemolysis Test ผิดปกติ ในขณะที่ระดับวิตามิน E ในซีรัมปกติ⁽³⁵⁾ หรือในกรณีที่ระดับวิตามิน E ในซีรัมลดต่ำลงแต่การกระจายของวิตามิน E ออกจากเซลล์ช้า^(6,20,24) ทำให้ค่า H₂O₂ Hemolysis ยังปกติอยู่ได้ นอกจากนั้นการกระจายตัวของวิตามิน E ออกจากเซลล์ไขมันจะช้ามากกว่าเซลล์อื่น ทำให้เด็กโตที่มีปริมาณ ไขมันค่อนข้างหนักตัวมากกว่าเด็กเล็กสามารถเก็บวิตามิน E ไว้ในเซลล์ไขมันได้มากกว่าเด็กเล็ก⁽⁶⁾ ทั้งหมดนี้อธิบายสาเหตุที่ทำให้การตรวจ H₂O₂ Hemolysis Test และ vitamin E/total lipids ในเด็กที่อายุตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป

ไม่มีความสัมพันธ์กัน และควรทำการศึกษาต่อไปถึงระดับ วิตามิน E บนผนังเซลล์ของเม็ดเลือดแดง กับ H₂O₂ Hemolysis Test ซึ่งเป็นการตรวจวัดระดับวิตามิน E โดยตรงที่ระดับเซลล์เม็ดเลือดแดงว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่

จากการศึกษานี้ถึงแม้จะพบว่า H₂O₂ Hemolysis Test และ Vitamin E/ total lipids มีความสัมพันธ์กันน้อย แต่เมื่อนำมาวิเคราะห์ถึง sensitivity แล้วพบว่า H₂O₂ Hemolysis Test มีความไวมากพอสมควรคือ 81.5% และมี specificity 60%, accuracy 78.1% จึงสามารถใช้ H₂O₂ Hemolysis Test เป็น screening test ของ Vitamin E deficiency ได้

การศึกษาความชุกของการขาดวิตามิน E ในผู้ป่วยเด็กโรคตับเรื้อรังในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พบมี 84.4% ซึ่งไม่ต่างจากการศึกษาในต่างประเทศที่พบการขาดวิตามิน E 64-77%^(1,2) การใช้เกณฑ์การวินิจฉัยต่างกันคือใช้ค่า Vitamin E/total lipids < 0.6 mg/gm, H₂O₂ Hemolysis ≥ 5% หรือ serum vitamin E < 5 µg/ml นั้น พบว่าความชุกที่หาได้ไม่มีความแตกต่างกัน โดยเป็นการตรวจระดับวิตามิน E เทียบกับระดับไขมันในผู้ป่วยโรคตับ, ตรวจหน้าที่ของวิตามิน E ในการรักษาความคงทนของเม็ดเลือดแดง และตรวจระดับวิตามิน E ในซีรัมตามลำดับ ซึ่งการนำไปใช้ทางคลินิกอาจจะต้องใช้ประกอบกันและดูอาการของผู้ป่วยด้วย เมื่อพิจารณาถึงการขาดวิตามิน E ในกลุ่มที่ได้รับการรักษาด้วยวิตามิน E โดยการรับประทานและกลุ่มที่ไม่ได้วิตามิน E พบ 97.73% และ 69.23% ตามลำดับ ซึ่งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ป่วย 2 กลุ่มนี้มีความรุนแรงของโรคต่างกัน และเมื่อศึกษาโดยแบ่งผู้ป่วยตามความรุนแรงของโรคจากระดับ bilirubin แล้วพบว่า ผู้ป่วยที่มีระดับ bilirubin ≥ 10 mg/dl จะพบการขาดวิตามิน E ทุกราย และการให้วิตามิน E ทางรับประทานนั้นไม่มีประโยชน์เลย เนื่องจากผู้ป่วยมีระดับกรดน้ำดีในลำไส้ต่ำทำให้ไม่สามารถดูดซึมวิตามิน E ไปใช้ได้^(1,3,8) และในผู้ป่วยที่มีความรุนแรงของโรคน้อยกว่าที่มีระดับ bilirubin < 10 mg/dl พบการขาดวิตามิน E น้อยกว่ากลุ่มที่มีความรุนแรงของโรคมก เนื่องจากยังสามารถดูดซึมวิตามิน E ได้บ้าง แต่เมื่อเปรียบเทียบการขาดวิตามิน E ในผู้ป่วยกลุ่มนี้ที่มีทั้งได้รับและไม่ได้รับวิตามิน E ทางรับประทาน พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการให้วิตามิน E ทางรับประทานในผู้ป่วยกลุ่มนี้ไม่ได้ประโยชน์เช่นกัน เช่นเดียวกับการศึกษาของ Sokol และคณะ⁽⁷⁾ พบว่าผู้ป่วยที่มีความรุนแรงของโรคมกจะดูดซึม Vitamin E ได้ไม่ดี โดยได้ทำการตรวจ Oral vitamin E Tolerance Test (OVETT) ซึ่งเป็นการตรวจการดูดซึมของวิตามิน E โดยให้วิตามิน E 100 unit/kg และวัดระดับวิตามิน E ในซีรัมเป็นระยะก่อนและหลังรับประทานวิตามิน E พบว่าผู้ป่วยที่เป็นโรคตับเรื้อรังชนิดที่มี Cholestasis นั้นไม่สามารถเพิ่มระดับวิตามิน E ในซีรัมของผู้ป่วย โดยการให้วิตามิน E ทางรับประทานได้เลย ผู้ป่วยในกลุ่มนี้ควรจะได้รับ

วิตามิน E ในรูปแบบอื่น เช่น intramuscular vitamin E ^(9,10,21,37) หรือ oral d-alpha-Tocopherol Polyethylene Glycol - 1000 Succinate (TPGS) ซึ่งเป็น water-soluble form ของวิตามิน E ^(12,13,21)

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในผู้ป่วยเด็กโรคตับเรื้อรังที่อายุ < 1 ปี สามารถใช้ H₂O₂ Hemolysis Test แทน Vitamin E/ total lipids ในการประเมินภาวะของวิตามิน E ได้ ส่วนในผู้ป่วยที่อายุตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไปมีปัจจัยหลายชนิดที่มีผลต่อความสัมพันธ์ของการตรวจ 2 ชนิดนี้ ควรจะได้มีการศึกษาต่อไปถึง vitamin E บนผนังเซลล์ของเม็ดเลือดแดงว่ามีความสัมพันธ์กับ H₂O₂ Hemolysis Test หรือไม่อย่างไรเพื่อที่จะได้ใช้ H₂O₂ Hemolysis Test ประเมินการขาดวิตามิน E ในเซลล์ ซึ่งอาจจะมีความสำคัญในทางคลินิกมากกว่าการตรวจการขาดวิตามิน E เฉพาะในซีรัม

ความชุกของการขาดวิตามิน E ในผู้ป่วยเด็กโรคตับเรื้อรัง ซึ่งพบทั้งในรายที่ได้รับและไม่ได้รับวิตามิน E ทำให้ตระหนักว่าควรตรวจและเฝ้าระวังการขาดวิตามิน E ในผู้ป่วยเหล่านี้ทุกราย และพิจารณาถึงการใช้วิตามิน E ในรูปแบบฉีดหรือรูปแบบรับประทาน ชนิดที่ละลายน้ำได้ เพื่อลดการเกิดความพิการทางระบบประสาทที่เกิดขึ้นจากการขาดวิตามิน E และเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคตับเรื้อรังให้มีมาตรฐานมากขึ้น